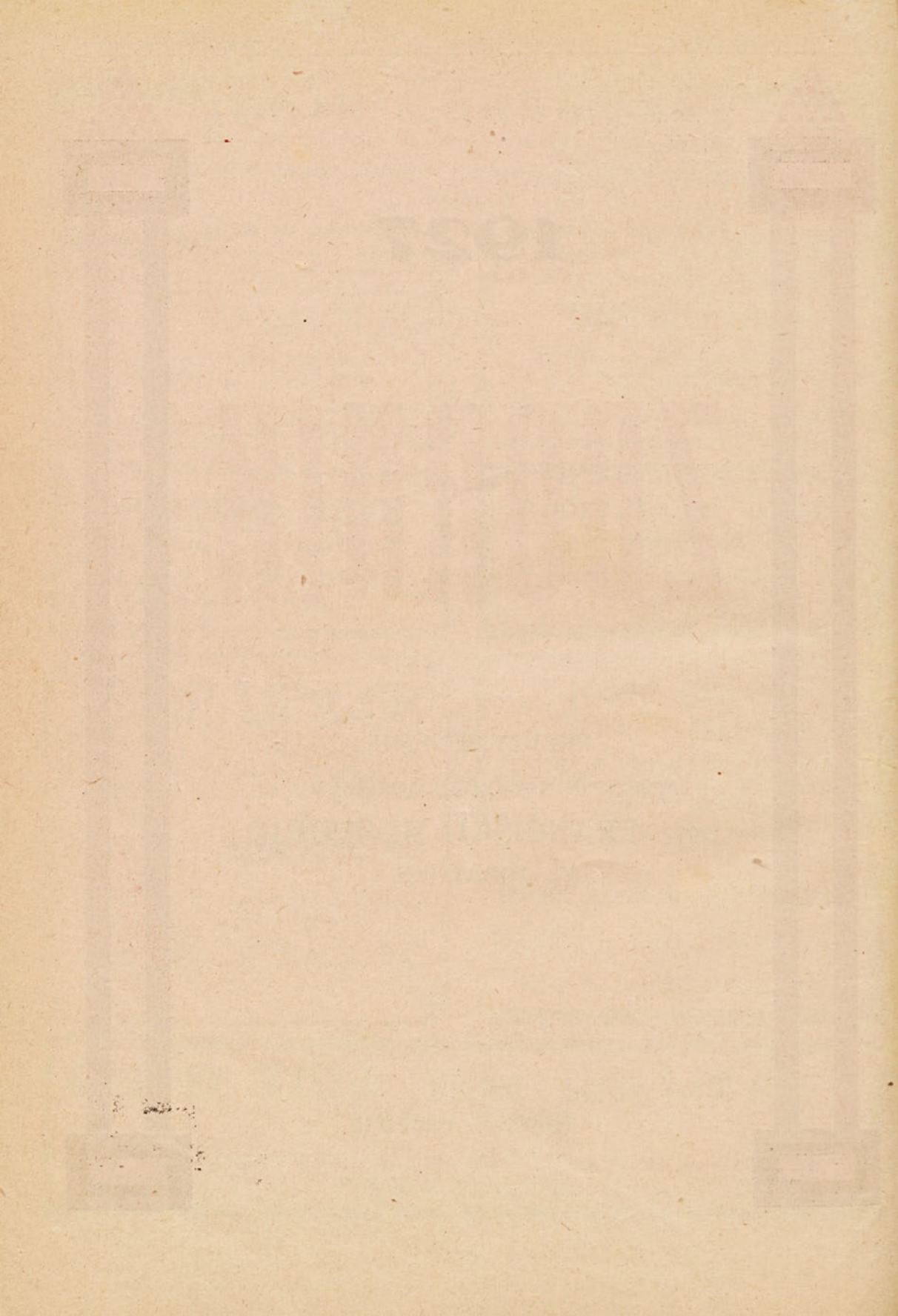

1927

ZBORNİK

PREVZVIŠENEMU
KNEZU IN NADŠKOFU GORIŠKEMU
DRJU FRANČIŠKU B. SEDEJU
ZLATOMAŠNIKU.

Z B O R N I K

SVEČENIKOV SVETEGA PAVLA

*Prevzvišenemu gospodu
doktorju Frančišku Borgiji Sedeju
metropolitu ilirskemu, knezu in nadškofu goriškemu
ob zlatomašni slavi.*

Bilo je ...

*Luči je nebroj gorelo,
mlaji so kipeli v zrak;
Cerkno v cvet se je odelo,
da dostojno sprejme sina,
posvečenca — domačina,
ki prišel je novomašnik,
da bi stopil pred oltar,
daroval svoj prvi dar.*

Bilo je ...

*V tihem apostolskem delu
v zvesti službi večnega Boga
mitra vedro čelo je pokrila,
škofa svetega Gorica je dobila.*

Danes ...

*Glej, krog mitre venec se ovija
venec zlatomašne slave,
danes tisoč src poklanja
knezu jubilarju vdanostne pozdrave.
Slava Tebi, nadpastir visoki,
ki ponos si stolice goriške,
živo znamenje pobožnosti svetniške.
steber Cerkve v znanosti globoki,
slava Tebi, zlatomašnik blagil*

*V vencu zlatem, ki ga čas je spletel
vsa načrtana so dela Tvoja
za Boga in za krščansko ljudstvo,
orošena z blagoslovom križev, boja.*

*Nedosežen Ti ljubitelj si mladine,
v krono svojo vstavil kamenje si drago:
glej, v gimnaziji in deškem semenišču
liki solnce sije srce Tvoje blagol*

*Pesmi in umetnosti cerkvene
Ti navdušeni gojitelj;
mož, vsem narodom pravičen,
svobode cerkvene si branitelj.*

*Da Gregorčič bil bi svojega mecena
zlatomašni jubilej dočakal,
nov Te Deum, zlato pesem sreče
danes na srebrni liri bi izplakal.*

*Mesto njega solčna vsa Goriška,
jubilar visoki, vdano Te pozdravlja;
naj desnica Tvoja dobrotljiva
dolgo, dolgo še jo blagoslavljal*

(M. Elizabeta.)

PROF. DR. JOS. MANTUANI.

ZLATOMAŠNIK KNEZ IN NADŠKOF DR. F. B. SEDEJ KOT KULTURNI ČINITELJ V SVOJI NADŠKOFIJI.

DNE 26. avgusta t. l. se bodo strnile okoli svojega prevzvišenega nadpastirja vrste duhovniških gratulantov in bodo praznovale polstoletnico njegovega mašništva. Spominjale se bodo dobrot, blagrov, milosti, uspehov in koristi, ki jih je naklonila božja previdnost goriški nadškofiji s tem, da je poklicala na škofovski sedež prezaslužnega in v ognju nevarnosti in stisk preizkušenega jubilarja. Tem vrstam gratulantov si usojam pridružiti se — kot lajik in znanstvenik — da se poklonim zlatomašniku, mu čestitam na milosti božji, ki mu je dala dočakati to častno slavje in ga ohranila žilavega in delazmožnega, ter mu želeti iz dna duše še obilo plodonosnih let!

Kako prihajam do tega kot lajik? Naravno je, da tak poklicni jubilej proži v prvi vrsti poklicne vidike. A vzvišeni duhovski poklic obsega tudi vrsto drugih obveznosti, osobito takih, ki jih zahteva cultus externus. To je posebno *cerkvena umetnost*. Ker mi je bilo usojeno, prav na tem poprišču sodelovati s prevzvišenim slavljenecem, mi bodi na ta praznični dan dovoljeno, spominjati se njegovega tozadevnega delovanja.

Presvetli je bil — in je danes — mož globoke misli in premisleka. Besede psalmista: »dilexi decorem domus tuae« mu niso bile nikdar samo poetiški rek, ampak misel polna realnosti. Že v svojih mladostnih letih, ko se je pripravljaj na duhovski poklic, se je začel baviti z najpopularnejšo, a zaeno tudi z liturgijo v bistveni zvezi stoječo umetnostjo: z *glasbo*. Tedaj je nauke o glasbi vsrkaval v sé in nabiral si potrebnega znanja. Postal je dober pevec in igravec na klavirju, posebno pa na harmoniju in tudi na orglah.

Zaeno se je zanimal tudi za *likovno umetnost*, osobito za cerkveno. Nabral si je osnovnih pojmov, dobil pregled o razvoju in značilnosti raznih dob in razdobij.

S to podlago je prišel na Dunaj, kjer so se mu odprla vrata do umetnosti in njene zgodovine, pa tudi do novih stremljenj na stežaj.

Svoje bivanje na Dunaju je temeljito izrabil in si ustvaril z neprestanim delom, opazovanjem, primerjanjem in presojanjem po cerkvah, muzejih in razstavah solidno podlago, na katero je opiral svoje naziranje in pozneje svoje postopanje.

Kot ravnatelj in ekonom v dunajskem Frintaneju (Avguštinju) je posebno živahno zavzemal svoje stališče napram cerkveni glasbi — kot neupogljiv cecilijanec. Sicer je dopisoval v ljubljanski »Cerkveni Glasbenik« že prej iz Gorice, kjer je v prvi vrsti pripomogel do tega, da se je ustanovilo »Cecilijino društvo za goriško nadškofijo«, o katerem je tudi prvi poročal l. 1887. v ljubljanski »Cerkveni Glasbenik« pod značnico »Cecilijanec«. Pisal je o Wittovih mašah (1886); cerkvene odredbe in odloke je imel vse v evidenci in na vsak nov pojav je bil kakor na preži: točnost cerkvenih obredov, posebno onih, ki so v bistveni zvezi z glasbo, mu je bila važna zadeva in nekako sredstvo zoper brezsmernost in svojevolskost. Iz območja njegovih orientalističnih študijev sta potekla dva važna cerkvenoglasbena spisa: »O glasbi v izhodnih deželah in njeni zvezi s koralom« (Cerkv. Glasb. 1895) in »Glasba pri zahodnoazijskih narodih: Babiloncih, Asircih, Judih, Perzih in Arabcih« (Cerkv. Glasb. 1900). — Zanimivi in samostojni so njegovi dopisi z Dunaja, v katerih poroča o cerkveni glasbi v dunajskih cerkvah, o tamošnjem cecilijanskem gibanju in o koncertih (Cerkv. Glasb. 1880, 1881, 1890, 1891, 1898). Z vodilnimi možmi je bil v vednem stiku in pri »Ambrozijevem društvu« je deloval v odboru, deloma kot blagajnik. To je bilo že važno pozitivno delo, ki je veljalo istotako cesarski prestolici kakor naši domovini.

Ko je postal pozneje kanonik in stolni župnik v Gorici, je praktično uvajal dostojno glasbo v stolnico. Nad vse pohvalno je, da je računal vedno in modro z dejanskimi razmerami ter odpravljaj najprej samo kričeče izrastke in jih nadomeščal s korektnimi odnošaji na koru: organist, pevci in zborovodja so pogloma izvajali liturgično brezhibne skladbe na dostojen način. Kar je bilo zraščeno z ljudsko maso, je potrpežljivo prenašal, a vedno skušal izboljšati, vkolikor se je dalo brez hrupa in razdraženosti. Uvedel je n. pr. v nedeljo popoldne dostojno in pravilno komponirane lavretanske litanijske — a pel jih je *sam*, dočim ga je organist spremljal po njegovih navodilih; tega sem bil sam priča.

Hoteč zanesti cecilijansko idejo še globlje i med duhovščino i med organiste in voditelje zborov, je priredil kot nadškof *prvi cerkvenoglasbeni tečaj za duhovnike in zborovodje v Gorici leta 1907*. — Predavatelji so bili sami osebni znanci jubilarjevi, s katerimi je na Dunaju občeval in kojih zanesljivost v vsakem pogledu mu je bila znana; v prvi vrsti † prof. Julij Böhm; o. Mihael Horn in ljubljanski strokovnjak † Ant. Foerster. Vzglede cerkvenoglasbene prireditve v zvezi z liturgijo so pokazale udeležencem tečaja kakor i vernemu ljudstvu, ki je napolnilo popoldne stolno, popoldne župno cerkev na Travniku, da je cecilijanska, t. j. korektna cerkvena glasba vzvišena umetnina, katere

vtisu se ne more odtegniti nihče. Ta tečaj je zasejal — po osebnem prizadevanju Presvetlega — seme, ki — kakor čujem — še vedno poganja nove bilke.

* * *

Istotako, kakor za glasbo, je visoki jubilar tudi mnogo storil za likovno cerkveno umetnost. Ta panoga je stala — ako izvzamemo posamezne slučaje večjega obsega, kakor n. pr. oglejsko baziliko, kjer je dala privatna iniciativa pobudo za obsežnejša popravila in študije — na Goriškem pred škofovanjem msgr. dr. Sedeja precej v ozadju. Niti vzglednemu kardinalu dr. Missiji ni še hotelo uspjeti, da bi posplošil zanimanje zanjo. In vendar je likovna umetnost ne le kulturno velepomemben činitelj, ki bi ga moral upoštevati vsak razumnik, v prvi vrsti pa duhovnik, kateremu je v dušobrižju izročena skrb za relativno prvovrstne umetnine v bogočastju, ampak posega tudi globoko v praktično, gospodarsko in socialno stran modernega življenja.

Iz osebnega zanimanja za likovno umetnost vseh vrst se je pri prevzvu metropolitu izkristalizirala smer, ki ni veljala samo njemu, ampak splošnosti. Že kot stolni župnik se je bavil z idejo, kako zanesti smisel za pravilno negovanje umetnin v vse duhovniške kroge. Pa ni bilo nikakega izgleda na uspeh — ovire so bile preštevilne in prevelike.

Kot nadškofu mu je plemenita namera uspela. Začel je s tem, da je vplival na preuredbe po župnih cerkvah svoje škofije. Pri vizitacijah je polagal važnost na to, v kakšnem stanju je cerkvena stavba, kakšna je notranja oprema, altariji, prižnica, spovednice, orgle, omara v zakristiji, cerkvene klopi; dalje svete posode, liturg. obleka, altarna oprema, zvonila. Kjer je našel kako stvar v neredu ali poprave potrebno, je nasvetoval preuredbo, a tako, kakor jo bo nasvetoval izvedenec, do katerega se bo obrnil sam. Tako je vplival na posamezne slučaje in dosegel, da so se taka popravila izvršila dostojno in tehnično neoporečno — seve, v kolikor je imel nanje vpliv Presvetli sam. Da so se dogajali tudi nasprotni slučaji, se ne da tajiti: to je šlo potem na račun estetskega učinka, praktičnosti in žal tudi gmotnih sredstev. Prezvzišeni vladika je uvidel, da njegovo osebno posredovanje ne bo doseglo kmalu tistih uspehov, ki jih želi; kajti preden bi previzitiral vso škofijo in osebno dal navodila pri tistih cerkvah, kjer bi bile potrebne poprave, bi pretekla leta.

Tu mu je prišel na pomoč — *diligentibus autem Deum omnia cooperantur in bonum* — odličen mož. V Gorici se je naselil lažteranski kanonik prelat *dr. K. Drexler* iz Klosterneuburga pri Dunaju. Mož se je mnogo pečal z zgodovino umetnosti in je tudi marsikaj na svetlo dal. Nadškof je takoj porabil ugodno priliko in poveril temu gospodu pouk umetnostne zgodovine v osrednjem duhovskem semenišču. S tem dejanjem je dosegel, da je seme

razumevanja in upoštevanja umetnosti v duhovskem poklicu začelo padati prav v najbolj sprejemljiva tla. Mlada srca, ki se dajo razvnamati in navduševati, so dobila priliko, udeležtvovati se na idealnem poprišču cerkvene umetnosti.

Da bi zmisel za cerkveno umetnost še bolj razširil, je vladika na visoko pobudo sklenil, organizirati tečaje za cerkveno umetnost.

Prvi tečaj se je vršil 1. 1908., septembra meseca, in se je uprizoril z najenostavnejšimi sredstvi. Stroške je nosil Prezvzišeni sam in pokazal s tem, kako mu je ta zadeva živo pri srcu. Kot predavatelj je fungiral pisec teh vrstic. Nazorni pouk je omogočila bivša c. kr. dvorna knjižnica na Dunaju, ki je dala na razpolago potrebno ilustrirano slovstvo, posebno krasne publikacije z barvastimi slikami. Žal, da se je moral vršiti tečaj v neugodnem času, ko mnogo interesentov ni moglo od doma. Vzlic temu dejstvu se je tečaja udeležilo 28 slušateljev, to so bili gospodje iz Gorice, pa tudi iz bližnjih krajev, Italijani in Slovenci, svetni duhovniki in bogoslovci.

Ob zaključku tečaja je gospod metropolit izjavil: »Premalo je bilo udeležencev. Čas ni bil dovolj ugoden. Ta tečaj moramo čimpreje ponoviti, morebiti kar prihodnje leto, a v boljši letni dobi, ko so gospodje bolj prosti.« Da bi bil kdaj omenil le z eno samo besedo svoje odlično in odločilno delo za te tečaje — tega ni doživel nihče. In vendar je ustanovil nekaj vzornega, izvirnega, brez kakega starejšega vzorca, nekaj, kar bi bilo moglo postati smerodajno in v posnemanje drugim škofijam.

Leta 1911. se je vršil v Gorici — *na iniciativo presvetlega jubilarja* — II. poučni tečaj, topot z večjim aparatom in s podporo ministrstva za uk in bogočastje. Predavatelji so se omejili vsak na eno stroko. Tako je bilo mogoče vsakemu, da je ostal svež in zajemljiv do konca, pa tudi za slušatelje je bil program interesantnejši, ker se je menjala s stroko tudi oseba, ki jo je predavala. Udeležnikov je bilo mnogo več, nego pri prvem tečaju, ker je bila vsa stvar bolj pripravljena. »Nauke prvega kurza smo porabili in izpopolnili to, česar tedaj nismo še vedeli in izkusili« — tako je rekel Prezvzišeni ob sklepu II. tečaja. —

Prišla je doba svetovne vojne. Ko so grmeli topovi nad solnčno Gorico in se sipale hiše v pesek in prah, je moralo zapustiti osrednje semenišče mesto s profesorji in nadškofom vred ter iskati začasnega zavetja v tihoti cistercijanskega samostana v Stični na Kranjskem.

Vsakdo bo čutil in umel, da je bil nadškofov položaj vse prej, nego vreden zavidanja. Težke skrbi so ga trle za duhovščino, ki je ostala na svojih mestih, za ljudstvo, ki je bivalo neprestano v smrtni nevarnosti, za organizacijo škofije in končno tudi za dom in imovino svojih škofljanov in menzalnih posestev. In vendar

ni mogel zatajiti niti v teh stiskah svoje ljubezni do umetnosti in skrbi za odgojo naraščaja v duhovniških vrstah. — »Teologi bodo zaostali za onimi v drugih škofijah glede pouka v umetnostni zgodovini in negi cerkvene umetnosti« tako je tožil. A ne samo tožil, storil je tudi pozitivne korake pri ministrstvu za uk in bogočastje, ki se je strinjalo z njegovo namero, da se uvede ta pouk. In ker se ni dalo to izvesti drugače, kakor da je prihajal predavatelj, ki je bil med tednom zaposlen v Ljubljani, samo ob prostih dneh v Stično, se je vršilo dveurno predavanje vsako nedeljo popoldne. V nedeljo! Bogoslovci so imeli ves teden naporno delo v študiju — in sedaj še v nedeljo ni bilo miru. Presvetli je to dobro vedel in občutil. Da potolaži mlade gospode vnaprej in jim pokaže, koliko važnost pripisuje temu predmetu, čigar ure je moral nastaviti na nedeljo, je prihajal sam redno in točno, nedeljo za nedeljo k predavanju. To je moralo vplivati na bogoslovce in jih sprijazniti z njihovo nemilo begunsko usodo, vsaj glede predavanj o cerkveni umetnosti.

Pa ne zadovoljen s tem, kar je dosegel, dela neumorno in zavedno dalje — vir tenax propositi —, da izpopolni kar je začel in utira pot bodočnosti goriške nadškofije na poprišču nauka o umetnosti. Njegova skrb je sedaj, da organizira in postavi na znanstveno podlago svoj *škofijski muzej*. Načrt za nabiranje cerkvenih umetnin ima izgotovljen v rokah. Zapreka je le v pomanjkanju svečeništva ali pa tudi lajkov, ki bi nudili zadostne garancije, da umejo, kaj pomeni »sancta sancte tractanda«, ljudi torej, ki bi ne imeli samo strokovne haobrazbe, ampak tudi dovolj čuta in spoštljivosti do predmetov, ki so služili v bogočastju. — Želeti je le, da podpira vsa duhovščina, brez vsake izjeme, svojega nadpastirja v njegovih visokokulturnih in plemenitih namerah.

Danes se ne da še presoditi pomenljivosti kulturnega dela, ki ga je izvršil častitljivi jubilar. Iz kratko navedenih dejstev pa sledi, da *msgr. dr. Sedej ni mož povprečne mere*. Ne gledé na vse druge panoge, ki sodijo v področje njegovega visokega stališča, smemo reči, da je na poprišču cerkvene umetnosti velepomemben kulturni činitelj, mejnik, mož, ki se duševno dviga dokaj *visoko nad sodobniki*: »iureiurando fecit eum Dominus crescere in plebem suam«!

Ta zavest nas mora navdajati, ko se mu klanjamo ob petdesetletnici mašništva. In ako nas prešinja ta zavest, tedaj morajo biti naše čestitke in pokloni odraz naših src in duševne iskrenosti, posebno ko sklepamo: *Videas Nestoris annos, salvos et canos!*

P. HUGOLIN SATTNER.

KNEZ IN NADŠKOF DR. FR. B. SEDEJ IN CERKVENA GLASBA.

KO se je leta 1877. v Ljubljani ustanovilo Cecilijino društvo, je takoj našlo v sosedni goriški nadškofiji prijazen odmev. Nekateri gospodje iz Goriške so bili z nami vred l. 1876 v Gradcu pri občnem zboru nemškega Cecilijanskega društva, in odtam zanesli ogenj navdušenosti tudi na Goriško. Pa čudno! Cecilijanska ideja je našla tla večinoma v gorskih župnijah: V Cerknem, Šebreljah, Čepovanu, Jagerščah, Št. Viški gori. In ta gorati del Goriške nam je dal tudi moža, ki je bil ves čas duša cecilijanskega pokreta. Kakor se Kranjska ponaša s Foersterjem, Hribarjem, Premrlom, Kizmovcem in drugimi, tako so se našli tudi na Goriškem možje, ki so visoko nosili prapor cecilijanizma. Harmel, Kokošar, Fajgelj, Laharnar, Leban, Sedej itd., kdo jih ne pozna, teh navdušenih pionirjev na cerkvenoglasbenem polju? Ko je bil sedanji nadškof Sedej kaplan v Šebreljah, je že bil na tem, da ustanovi ondi župnijsko Cecilijansko društvo; toda nadškof ga pošlje na Dunaj na visoko šolo in tako je stvar zaostala. L. 1883. se vrne kot doktor sv. pisma v solnčno Gorico in ustanovi Cecilijansko društvo za goriško nadškofijo. Minulo je malo let, in dr. Fr. Sedej je bil poklican na Dunaj za direktorja Avguštineja. Tu je imel priliko poslušati dunajsko cerkveno glasbo, o kateri je rad poročal v Glasbenik. Stopil je tudi v stik s profesorjem Jos. Böhmom, ki je bil v glasbenih krogih ugledna oseba. Veliki teden, ko se je pel pasijon ali Exultet, je bil vsikdar v to svrhu izbran direktor dr. Sedej, ker je znal koral peti z lepim umerjenim glasom, in sicer popolnoma pravilno. Bil je velik učenjak, zlasti v svoji biblični stroki. Spominjam se njegovih temeljitih spisov: »Klinopisni spomeniki in sv. Pismo«; globoka znanstvena razprava! (Dom in Svet 1897); dalje poljudna razlaga Gregorčičevega prevoda knjige Jozbove. In koliko spisov je prinesla »Linzer Quartalschrift« in druge revije!

Radi svoje inteligence in finega takta je bil dr. Sedej povsod zelo priljubljen; zategadelj je bil l. 1892. izbran za spremljevalca visokih dostojanstvenikov na potu v sv. deželo. Popis tega potovanja je prinašal »Slovenec«. Dr. Sedej je bil na Dunaju na vse strani zelo delaven, zlasti ga je dičila milosrčnost in dobrotljivost napram siromašnim visokošolcem.

Tudi na Dunaju ni pozabil goriškega Cecil. društva, ki se je začetkom razvijalo jako lepo crescendo, prirejalo poučne tečaje, glasbene produkcije, izdalo štiri zvezke »Cerkvenih pesmi«, Faj-

geljnovne preludije, cerkveno pesmarico za ljudske šole in druge skladbe. — Toda šlo je zopet decrescendo in društvo bi bilo kmalu zaspalo, da ni dr. Sedej s pomočjo dekana Harmela sklical 1. 1893. občnega zbora v Tolmin, kjer se je zopet užgala iskra prvotnega navdušenja.

Najboljši cecilijanci so pomrli, dr. Sedej je postal goriški nadškof, prevzel težki jarem na svoja ramena, vendar na cerkveno glasbo ni pozabil. Kdo je poklical v Gorico P. Mihaela Horna, ki je s svojo četico v koralu izvežbanih dečkov dejansko učil tradicionalni koral? Vse to in marsikaj drugega je v tesni zvezi s prevzvišeno osebo drja Sedeja.

Toda prišla je druga muzika. L. 1915. je bila Gorica središče strašnih bojev in naškof je bežal s celim seminarjem v Stično. Tedaj je smel govoriti s psalmistom: »Interogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum: Et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion. — Quomodo cantabimus canticum Domino in terra aliena? — Bila so tožna leta in samo živa vera in trdno zaupanje v Boga je pomagalo vstrajati, dokler ni prišel čas vrnitve — v novo delo, v novo trpljenje. Rane se polagoma celijo, da bi le ne bilo novih! Duhovniki in verniki so se vrnili, redno življenje se je zopet pričelo. Cecilijino društvo še živi, in zdi se, da prihajajo nove moči na plan. Glasbeni tečaj 1. 1925. je neizmerno veliko storil za probujo in čujem, da društvo namerava že to leto ustanoviti orglarsko šolo, ki bodi semenišče novih pionirjev na cerkveno glasbenem polju. Ljubljanska škofija je dokaz, kam se pride z dobro urejeno orglarsko šolo. Z našim začnite, iz malega raste veliko. In kdo je zopet duša tega podjetja?

* * *

Kako pridem jaz do teh vrstic? Narekuje mi jih neomejeno spoštovanje do prevzvišene osebe g. nadškofa. Bil sem štiri leta klerik na Kostanjevici, vodil sem petje bogoslovcev ob 25 letnici papeža Pija IX., kakor tudi pri teoforični procesiji. Vendar slavljena takrat nisem poznal. Ko pa je bil dr. Sedej kanonik metropolitanskega kapitela in stolni župnik, pozval me je v Gorico, ker se je hotel z menoj posvetovati radi nabave novih orgel za stolnico. Od tistega časa sem vedno užival naklonjenost visokega gospoda in menim, da ravno glasba mi jo je pridobila. Ko se je v Ljubljani izvajal moj oratorij »Assumptio«, prišel je Ekscelenca nalašč v Ljubljano in me bodril za nadaljno glasbeno delo. Počastil me je tudi pri izvajanju Gregorčičeve »Oljke«. Prevzvišeni je bil pa tudi vzrok, da sem se lotil »Soče«, ki je danes mrtvorojeno dete. Prišlo pa je tako. Kadarkoli sem prišel v Gorico, večinoma vselej sva šla s Prevzvišenim na Sveto goro. Za Prevzvišenega je imela

Sveta gora nepopisno privlačno silo. Leta 1913. greva zopet gori, dasiravno je solnce meseca avgusta močno pripekalo. Prišedša na vrh, naju sreča ženica in pravi naivno: »Ali sta sama?« — »Ne«, odgovori Prezvzišeni, »štirje smo: midva in dva angela varuha.« Drugo jutro sva obiskala vse znamenitosti Svete gore, nazadnje se naslonila ob kamenito obzidje in uživala krasen razgled na Gorico, Solkan, železniško progo. Prezvzišeni pokaže doli na Sočo in pravi: »Poglejte bistro hči planin, kako je krasna! Dajte, uglasbite Gregorčičevo pesem »Soči«! — Ideja je padla, domov prišedši sem se lotil dela in kmalu je Glasbena Matica izvajala to simfonično pesnitev.

In ko se je letos izvajala moja opera »Tajda«, pisal mi je Prezvzišeni laskavo pismo, iz katerega se spozna, kako ga veseli vsako novo kulturno, zlasti glasbeno delo.

* * *

Kako hitro mine čas! Preteklo je pol stoletja v neprestanem delu, in še večjem trpljenju; na večer življenja pa je postal daril dobri Bog Prezvzišenemu izredno milost *zlate maše*. Zlata maša je veličasten spomin vseh svetih daritev, ki jih je mašnik opravil v teku 50 let. Zlata maša je bleščeče ozvezdje božjih darov in milosti. Vem, da bo Prezvzišenemu veselja in hvaležnosti igralo srce; a tudi nam, ki gledamo v njem vzornega apostola, skrbnega nadpastirja, temeljitega znanstvenika, čuvarja resnice in pravice, prijatelja in pospeševalca cerkvene glasbe, zaščitnika vsega, kar je lepo in blago. Sveto nebó!

Olajšaj zvestemu svojemu služabniku težko nadpastirsko breme, ožari večer njegovega življenja,
daj mu videti sad mnogoletnega truda,
ohrani ga nam! In kadar se mu
stekó ure življenja, pokličí
ga k sebi in podeli mu
nebeško krono!

GORITIENSIS:

PASTIRSKI LISTI KNEZA IN NADŠKOFA F. B. SEDEJA.

V letnih pastirskih listih, ki jih škof izdaja vernikom in duhovnikom, so strnjene smernice in navodila glede poglobitvenih perečih vprašanj, ki so v dotičnih letih stopila v ospredje. Zato lahko rečemo, da nam pastirski listi kakor pravi vodiči kažejo idejne smernice, delo in miselnost nadpastirjev. Posebno pa velja to za pastirske liste, ki so izšli izpod peresa nadškofa F. B. Sedeja. Iz njegovih jedrnatih, vsebine polnih pastirskih listov — naštel sem jih 21 — razberemo, katera glavna vprašanja je morala Cerkev v naši škofiji reševati tekom zadnjega dvajsetletja, kake boje je morala prestati, kake težave premagati, kakšne načrte je zamogla izvesti, iz njih pa se tudi zrcalijo težnje, hotenje, načrti našega vladike. Zato je prav, da si na kratko obnovimo jedro njegovih pastirskih listov. Oziral se bom le na pastirske liste iz dobe 1907—14 in 1920—27, ker medvojnih listov nisem mogel izslediti.

Prvi splošni pastirski list, ki je izšel 22. januarja 1907, obravnava boj za Cerkev in proti njej. »Boj brezvercev je preiščljen in pripravljen. . . . Človeštvo se dandanes deli na dva tabora: v one, ki verujejo v Boga in v Kristusovo cerkev, in v one, ki nič več ne verujejo. Vse druge srednje stranke ginejo in se več ali manj preobračajo v versko in brezversko, krščansko in pogansko.« To je bil nov glas v goriški deželi, v tedanjem leglu breznačelnosti, glas vrstnika in slednika škofov Mahničiča in Missije! Z goriške nadškofijske stolice se razlegne glas, ki poziva in bodri katoličane, naj združeno nastopajo v javnem življenju! Škof že oznanja elementarna načela novega socialnega programa: »Ali se ni ravno papež Leon XIII. potegnil v svoji znani okrožnici za uboge delavce, dvignivši njih potrtega duha tje gori proti nebeški domačiji . . . in spominjaje delodajavce in bogatine na njih dolžnosti do delavcev? In celi svet se je zavzel, ko je slišal ta mili glas iz ust sv. Očeta, ki je res pravi oče trpinov-delavcev, in je začel po njegovih naukih ustanavljati posojilnice, zavarovalnice, izobraževalna in strokovna društva, podporna društva, hiše za delavce in obnemogle itd.«

Nadpastir je v tem pismu razglasil tri vodivne ideje: 1. Katoličani naj v javnem življenju nastopijo združeni in naj se zberijo okoli idej, ne več okoli oseb. Načela oblikujejo vekom lice! 2. Ideje in načrt za javno delo je podal Leon XIII. v svojih socialnih okrožnicah. Po tej poti naprej! 3. Nadškof blagoslavlja

katoliško socialno delo v deželi, zadruge, prosvetna društva, dobri tisk. Tako je nadškof s tem pismom nekako potrdil mlado katoliško gibanje, ki je po dolgi dobi mrtvila in breznačelnosti vstalo v goriški deželi.

Drugi pastirski list (1908) razpravlja na podlagi zgodovinskih dokazov o Cerkvi in papeštvu. »Da bi ta naša vdanost in zvestoba do namestnika Kristusovega vedno bolj rastla in sv. katoliška vera, podedovana po sv. Mohorju in Fortunatu, ostala neoskrunjena in nedeljena!« tako kliče nadškof. Pač ena najbolj markantnih potez njegovega značaja je brezmejna, popolna vdanost Sveti Stolicy; seveda je ta vdanost racionalna, po pameti in po vesti usmerjena, zato pa toliko bolj koristna sveti Cerkvi. V tem duhu je nadškof težal vzgojiti duhovne in ljudstvo.

»Skrbite za mladino!« je vodilo pastirskega lista iz l. 1909. V prvem delu je nadškof s poljudno, a jedrno besedo razložil vzgojna načela, ki naj vodijo katoliške starše. V drugem delu govori o šoli in še posebej o srednji šoli. Poziva starše, naj izroče svoje sinove katoliškim zavodom v vzgojo in oskrbo; poziva dijakke, naj vstopijo v dijaške Marijine družbe in v dijaške katoliške organizacije. S tem je mlado katoliško dijaško gibanje v Gorici in v visokošolskih mestih zadobilo uradno odobrenje in bodrilo cerkvene oblasti. Nadškof je tudi z odločno besedo podprl katoliška prosvetna društva: »Nekteri hvalivci starih časov, ki se ne morejo privaditi novodobnim razmeram, sicer majajo z glavo radi katoliških društev, ustanovljenih za mladeniče in mladenke, in jih obsojajo, če se le eden izmed njih kaj zgreši. Toda zaradi pregreškov nekterih se ne sme zavreči na sploh dobre stvari. Jaz pa menim, da se tudi po društvih za mladino dobra stvar in celo Kristus razširja, kakor piše sv. Pavel: »Da se le, kakor si že bodi, ali iz priložnosti ali iz dobrega namena Kristus oznanuje; in tega se veselim in se bom tudi veselil. (Fil I. 18). Že to je dobro, da mladina zbrana v katoliških društvih, nima priložnosti priti na kriva pota, da se ne pokvari.« — Kako zlate besede, vredne da si jih posebej v današnji stiski pokličemo v spomin!

Nato daja nadškof navodila glede treznostnega gibanja in mladine, glede varstva služkinj, priprave za zakon in zaključuje z gorečim, iz ljubečega srca privrelim pozivom na mladeniče in mladenke, naj srčno in vztrajno vodijo sveti boj za časno in večno srečo. To pismo je po vsebini in obliki klasično, pač eno najlepših pastirskih pisem, vredno, da bi ga oteli pozabi in spet razširili med ljudstvo.

Pastirski list iz l. 1910. govori v ljubezni do Boga in bližnjega. Zelo jasna, dogmatično globoka, z znanstveno logiko zgrajena razprava, ki v drugem delu govori o krščanski dobroti, o duhovnih in telesnih delih usmiljenja.

Pastirski list iz l. 1911 uvaja v versko življenje škofije novo

životvorno načelo: pogosto in vsakdanje sv. obhajilo. V uvodu nadškof navaja odloke papeža Pija X. o pogostem sv. obhajilu; v drugem delu razlaga tomistični nauk o svetem Rešnjem Telesu; nato pobija številne ugovore proti pogostemu sv. obhajilu, ki so bili sila razširjeni med ljudstvom, in zaključuje: »Ker pa smo eden kruh in eno telo mnogi (I. Kor. X. 17), t. j. ker smo vsled sv. obhajila združeni ne samo med seboj kakor udje telesa, ampak tudi z duhovno našo glavo, ki je Kristus, upam in srčno želim, da bi pogostno sv. obhajilo združilo kristjane te nadškofije z vezjo Kristusove ljubezni na tem in na onem svetu, kjer Ga ne bomo gledali več pod bornimi podobami, ampak od obličja do obličja, kakoršen je.« Z vpeljavo sv. obhajila so v nadškofiji zacvele cele župnije, započel je verski prerod, kot ga nadškofija ni še videla.

V letu 1912. je nadškof v pastirskem pismu temeljito obdelal vprašanje o dobrem in slabem tisku. Jasno ukazuje vernikom, naj se odpovedo slabim časopisom in knjigam, jih opozarja na kvarne posledice slabega tiska in na moralno obveznost, da slabe časopise in knjige izločijo iz svojih hiš. Potem pa jih opominja in roti z besedami Leona XIII., da je »dolžnost vernikov, da uspešno podpirajo katoliške ustanove, bodisi odrekovaje in odtegovaje vsako pomoč zlobnemu tisku, bodisi naravnost sodelovaje vsak po svojih močeh, da se katoliški tisk oživi in uspeva.« »Nobena krščanska hiša ne bodi brez kakega katoliškega lista!« »H koncu vam priporočam še katoliško tiskovno društvo v Gorici, ki izdaja znani list in širi dobre knjige.« »Katoliški mož mora čislati in braniti svojo vero nad vse!«

Tako je naš nadškof dajal moči in pobude katoliškemu tisku, katoliškim listom in tiskovnemu središču. Še danes, po 15. letih, naj bodo te besede v tolažbo in bodrilo vsem, ki ali s peresom ali s propagando delajo za katoliški tisk v naši domačiji.

Istege leta (1912) je metropolit ilirski skupaj s svojimi sufragani izdal važno pastirsko pismo o izseljevanju. V njem opozarjajo škofje na nevarnosti, ki groze izseljencem, ter dajejo navodila za izseljeniško varstvo, priporočajoč mednarodno družbo sv. Rafaela. Odsek te družbe je nadškof osnoval tudi za goriško nadškofijo.

Leta 1913 je nadškof izdal pastirsko pismo, katerega jedro je nauk o zakramentu sv. pokore. Zopet in zopet poudarja nadpastir osrednjo misel, da je zakrament pokore tista kraljevska pot, po kateri posamezna duša pa tudi družina in vse ljudstvo pride k Bogu. Sveti postni čas bodi zadostilni čas — doba molitve, posta, zatajevanja, miloščine. Vladika poziva v boj proti poplavi moderne hudobije, kina, slabega tiska, knjig, nesramne noše in kliče k pokori in zadoščenju. To pismo je pravi biser, vzgled, kako naj duhovni temeljito, brez strahu in jasno razlagajo vernikom to pereče, a težko vprašanje.

Pastirski list iz l. 1914 obravnava eno poglavitnih modernih zmot, verski indiferentizem. Vprašanje je bilo posebej na Gorškem, kjer se je po večini učiteljstva, inteligence in uradništva širila ta zмота, silno aktualno. V prvem delu dokaže vladika logično neutemeljenost tega nauka, v drugem pa zle posledice verske malomarnosti za človeško družbo, državo, narod in družino ter za posamezno dušo. Ko zdaj prebiram ta krepki opis razrvane po indiferentizmu otrovane človeške družbe, se mi zdi to pismo kot preroška napoved velike katastrofe — svetovne vojne — ki je planila iz tega duševnega kaosa.

Medvojnih pastirskih listov, kot rečeno, nimam pri roki. Po spominu vem, da so govorile o vdanosti v božjo voljo in o skrivnosti božje previdnosti, — prave bodrilne poslanice beguncem v babilonskem pregnanstvu, polne praktičnih navodil za krščansko življenje.

Pastirsko pismo iz l. 1920 idejno nekako navezuje na razpravo o verskem indiferentizmu (1914) in proglašča socialno kraljestvo Kristusovo: »Jezus Kristus je kralj kraljev, vladar vladarjev.« To znamenito pismo je prišlo v pravi čas: Zahteva krščansko uredbo države, obsoja novopaganski državni ustroj in njega pospremnice, ločitev cerkve od države, civilni zakon, lajično šolo. Obenem pa ostro zameta revolucionarno socialno gibanje, ki je takrat bilo na višku. V sklepnem delu se dotika grdih ran našega ljudstva: plesa, nečistovanja, pijančevanja. Poziva mladino: »Hranite se s kruhom močnih.« To pastirsko pismo je prava magna charta libertatis, sijajno pričevalo o boju, ki ga je naš jubilar vojeval za svobodo Cerkev.

»Vinograd moj ljubljani, ki sem ga zasadil, kako si se mi spremenil v — bridkost —« tako zdihujem s prerokom Jeremijo (II, 21) oziraje se po razdejani goriški nadškofiji.« Tako začenja nadškof pastirsko pismo iz l. 1921. V njem je načrtal program za versko obnovljenje duševno hudo poškodovane škofije: Krščanski nauk po katekizmu, ljudski misijoni, češčenje sv. Rešnjega Telesa, posvetitev družin Srcu Jezusovemu, to so poglavitna sredstva, ki jih vladika priporoča. V tem pismu je vladika javno odobril delo »Zbora svečnikov sv. Pavla« »ki češčenje Srca Jezusovega tako goreče gojijo in pospešujejo.« Nadškof poziva duhovščino, naj organizira vernike v katoliških prosvetnih in združnih organizacijah. To leto se je rodila naša vrla »Prosvetna zveza« v Gorici, pridobili in dvignili smo katoliški tisk, združna organizacija se je okrepila. Tako smo združeni skušali izpolniti voljo svojega nadpastirja.

Pastirsko pismo l. 1922 nam nudi veličastno sliko o viharju, ki gre nad cerkev — o potopu zla, ki zagrinja svet, a Cerkev ostane, sredi valov se ne gane. Z veliko učenostjo in sintetičnim zgodovinskim pogledom razgrinja pisatelj glavne boje Cerkev.

V drugem delu pa se ozira na »vihar, ki ne neha«, na boje človeškega srca in kaže, kje je moč in uteha: v zatajevanju, molitvi.

V pastirskem pismu l. 1923 vladika gre naprej po isti brazdi, ki jo je prejšnje leto zaoral. Razmere v škofiji so se znatno zboljšale. Vendar so velika moderna zla: razredni boj, razkroj družin, krivični nacijonalizem tudi v naši škofiji doma. Vladika poziva vernike, naj se bore za državno priznanje krščanskega zakona ter za svobodno krščansko šolo. Prelepo opisuje, kako naj se obnovi krščansko življenje v družinah. Vernikom in duhovnom daje konkretne naloge: kliče jih na pomoč, da bo zamogel obnoviti deško semenišče in vzgojiti dovolj duhovskega naraščaja. Poziva jih na evharistične shode, ki so se res zvršili v Tolminu, Biljani, Vipavi in Komnu. Iz škofije naj zgine skrunjenje praznikov, kletvine, plesi, ta naša ljudska kuga. In v sklepu se nadškof spet vrača k zadevam vesoljne Cerkve in vzpodbuja k molitvi za zedinjenje pravoslavnih kristjanov s katoliško Cerkvijo.

Na praznik Brezmadežnega Spočetja l. 1923 je izdal nadškof važno pastirsko pismo o cerkveni in civilni poroki. Na podlagi pavlinskega nauka o zakonu razlaga zakramentalni značaj te božje ustanove, obsoja civilni zakon ter daje praktične smernice duhovnom in vernikom, kako naj zadoste volji Cerkve, ki je izražena v kanoničnem pravu in v navodilih škofov.

Leto 1924. nam je prineslo pastirsko pismo o krščanskem upanju. Socialna beda in zatiravni nacijonalizem ženejo cele množice v potrtost in celo v obup. In vladika pravi svojemu ljudstvu z Alfonzom Liguorijem: »Prinesem vam zdravila, ki ga ne dobite v lekarnah.« To zdravilo je vdanost v voljo božjo in krščansko upanje.

Leta 1925 je izšla svetoletna okrožnica, ki nosi geslo: »Glejte, zdaj je prijetni čas, zdaj je čas zveličanja!« (II. Kor. 6, 2). »Človeško srce hrepeni po rešitvi, ljudstva kriče po rešniku.« »Najprej začnimo pri družini, pri zakonu, ki je korenika človeške družbe.« Nato razpravlja nadškof o krščanskem zakonu, o sredstvih krščanske vzgoje, o molitvi, dobrem vzgledu, obrambi mladine pred modernimi kvarili, in svari starše: »Ne dajajte svojih otrok posvetnim društvom, ki jih navlašč odstranjujejo od cerkve in božje službe, ki skrunijo nedelje in praznike, ampak izročite jih katoliškim organizacijam, ki skrbijo ne samo za njih telesni ampak tudi duševni razvitek, za izobrazbo in krščansko življenje.« In s skrbečim srcem pozivlja vernike, naj se »mladina združi v Marijanske kongregacije, v katoliška društva, da se izобрази in zraste v dovršene katoliške može, ki bodo kos veliki svoji nalogi.« Tu sproži veliko, plodovito misel: »Potegujte se posebno vi, družinski očetje, za versko šolo! Ni dovolj, da je križ v šoli in da se uči nekaj krščanskega nauka, temveč ves poduk mora sloneti na verski podlagi.« Velika misel, ki tudi v zimi ne sme zamreti.

Nato razglša nadškof svetoletno slavje: »Po celem katoliškem svetu veje spomladni dih, ki oživlja vernike za vznesene, plemenite cilje: za lastno dušno prerojenje in drugih spreobrnitev, za misijonska dela in razširjenje kraljestva Kristusovega... Napredujemo v tem letu v svetosti in krščanski popolnosti.«

V letu 1926. smo prejeli pastirsko pismo o prazniku Kristusa kralja, ki ga je sv. Oče razglasil zadnji dan blagoslovljenega svetega leta. Nadškof pravi: »Čim bolj se ime našega Zveličarja v javnih shodih, političnih zborih in uradih zamolčuje, tem glasneje ga moramo mi katoličani povdarjati, častiti in njegovo kraljevsko čast in oblast naglašati.« Nato nam s pričevanji svetega pisma utemelji ustanovitev tega praznika in razloži njegov pomen. Kristus je najvišji postavodajalec v duhovnem kraljestvu, ker je izvor in kralj resnice, pravice in miru. To so »temelji njegovega kraljestva«. »Kristus je kralj vesoljstva,« njegove postave ne veljajo le za posameznike, temveč za vse, tudi za narode in države. Kako lepo in jasno se nam kaže notranja vez med tem pastirskim pismom in med prvim (iz l. 1907)! V obeh poudarja nadškof temeljno misel, naj Kristus zavlada v vsem življenju, v javnem in zasebnem življenju posameznikov in družine, narodov, stanov, držav, vse človeške zajednice.

Letošnje pastirsko pismo prinaša globokoumne nauke o pravem poslednjem smotru življenja, ki je slava božja, katere subjektivna posledica je popolna sreča človeškega duha. Nadpastir kaže pot do tega smotra: milostno življenje in dobra dela. V zvezi s tem tudi naroča, naj se izvrši koncentracija in preureditev katoliškega dela v nadškofiji. Pa ta najmlajša poslanica spada še v svežo zgodovino, ki jo živimo, po svojih možnostih izpolniti skušamo in trpimo, sledeč svojemu nadpastirju. // Le par zrn sem mogel dvigniti iz te bogate zakladnice pastirskih pisem. Prav je, da bi se v ta pisma, ki so volja sv. Cerkve in izliv božjega navdihnjenja, večkrat zaglobili in jih preučevali. Po svoji lapidarnosti, jasnosti, idejnem bogastvu, po svoji duhovni vsebini so to spisi, ki ohranijo trajno veljavo kot klasični spomeniki verskega vod-

stva in življenja v naši nadškofiji. Vsa pisma so živ
organizem, so veje enega mogočnega drevesa,
ki je vse svoje življenske sokove čr-
palo iz jezera božje krvi pa je ob-
nem ljubeče obsenčevalo in
brnilo ljudstvo pod
sabo / zbrano.

ALOJZIJ NOVAK, DEKAN.

DR. F. B. SEDEJ - PROFESOR.

V jeseni leta 1903. smo tedanji bogoslovci II. letnika zvedeli novico, da nas bo biblične vede Novega zakona učil stolni župnik in kanonik monsg. dr. Sedej. Dobili smo v roke tozadevne učne pripomočke: Lesarjev *Compendium Hermeneuticum*, Schneedorferjev *Compendium historiae librorum sacrorum Novi Testamenti*, Klofutarjeve komentarje k evangelijem. Letos bo pa slano leto, smo si mislili. Tvarina lepa, a težka; v I. semestru sitna hermeneutica, profesor pa učen orientalist, navajen na visoke študije dunajskega Avguštineja, kateremu je bil zadnja leta ravnatelj in odkoder ga je kardinal Missia poklical v Gorico. Kaj bomo reveži letos počeli? To bo treba učenja, da si vse distinkcije in subdistinkcije vtepmo v spomin.

Monsignor je prvič prišel v kurz. Strog se nam je zdel, kratkih besedi, jedrnatega predavanja. Hud bo, je bila naša sodba. Miš bi se bila slišala teči, tako tihi smo bili. Blagrovali smo v srcu sosede tretjeletnike, ki so pri profesorju Alpiju sem ter tja zgrmeli v smeh ob njegovih dovtipih — naš g. profesor pa tako resen, resen. — Prišla je druga, tretja ura. Poslušamo, delamo zapiske, resni, tihi, kakor je bil resen profesor in trd predmet. Pa kmalu smo spoznali, da hermeneutica ni tako pusta in huda; mož, ki je biblijo ne samo v prestavi ampak tudi v izvornikih popolnoma obvladal, je znal najti vedno dovolj klasičnih primerov in nam na njih oživeti in pojasniti nauk sintetično zbranih in tesno strnjenih abstraktnih hermenevtičnih pravil. Težko užitnega Schneedorferja nam je z bogatejšim razlaganjem iz Cornelyja, Knabenbauerja, Kaulena in drugih avtorjev napravil priljubljenega, tako, da smo tisto leto oropali bogoslovsko knjižnjico vseh izvodov teh bibličnih učenjakov in z užitkom sledili predavanjem našega strogega profesorja. Najbolj zanimive pa so bile ure, ko je razlagal evangelije in apostolska pisma. Tu vam je pela grščina vodilni napev in mi mladi ljudje, ki smo imeli gimnazijo in maturo iz grškega jezika pred kratkim za seboj, smo kar strmeli nad temeljitim znanjem monsg. Sedeja. Ako pa je kedaj še hebrejsko besedilo moralo priti na pomoč, tedaj smo se pa kar poskrili in oči povesili, zavedajoč se svoje popolne teme pred lučjo priznane orijentalista, ki nam je zasvetila s katédra. Kako vse lepše in razumljivejše je prišel zmisel tega ali onega temnega novo-

zakonskega mesta na dan, če smo ga izluščili iz izvirnega teksta. Vse pa je bilo naslonjeno in podkrepljeno z razlago cerkvenih očetov, ki jih je učeni g. profesor pri teh razlaganjih redno in obilno citiral.

Sčasoma smo se privadili eden drugemu, upali smo si že tudi kako opazko, ugovor, celo nagajati smo že začeli, če se nam je g. profesor zdel prečmeren in siten. Nas v zadnjih klopeh so krili široki hrbti pred nami sedečih kapucinskih klerikov, pa smo nekoč začeli glasno godrnjati, ko ni hotelo biti konca predavanja, dasi je semeniški cerberus pozvonil h koncu ure. Tedaj pa se je g. profesor, ki je v začetku mislil, da šum prihaja od zunaj, a je kmalu izsledil resnični vir nemira, razsrdil in nas je po nemško prav pošteno oštel češ: Ich bin Professor, ihr seid Hörer, ich habe zu lehren, ihr habt euch ruhig zu verhalten. Pa je potem menda še nalašč malo nategnil predavanje. In še nekaj drugega nam ni prijalo na našem g. profesorju. Akademičnega četrta nam nikdar ni podaljšal. Dasi je stanoval daleč pri stolni cerkvi in je kot stolni župnik in kanonik imel stotero poslov — točno ob četrto je stopil v kurz, vrgel z resolutno gesto svoj notes na mizo, da je lepo počilo kakor z bičem, in po molitvi se je brez vsakega uvoda začelo: Domine N. dic mihi . . . Če se ne motim, nam niti na svoj god ni spregledal prelekcije, kakor tudi neki drugi profesor ne, ki je ob godovnem voščilu razreda izjavil: ego sum Franciscus heri hodie et cras, non est causa ommittendi praelectionem. Pa to je le v čast vestnosti naših nekdanjih profesorjev, ki so bili strogi do učencev, še strožji do sebe, in ki so nas temeljito podkovali, če smo se le tudi hoteli sami učiti. Mož, ko pride v zrelo dobo, zna ceniti to veliko delo. Zato ohranimo naše profesorje in njih prvaka v hvaležnem spominu.

FR. AVGUSTIN KOSTELEČ S. O. CIST.

STIŠKI SPOMINI NA NADŠKOFA SEDEJA.

VRZEL bi bila v življenjepisu nadškofa dr. Frančiška Borgije Sedeja, če bi ne omenili njegovih stiških dni od 9. nov. 1915 do 14. marca 1918. V stiški samostan se je bil namreč pred vojnimi grozotami, ki so divjale v njegovi škofiji, umaknil s svojimi bogoslovnimi profesorji in bogoslovci. Kako je pač prevzvišeni begunec preživel to dobo, pač najtežja leta svoje nadpastirske službe? Najboljše to povemo, če kratko rečemo: bil je menih med menihi!

Meniško življenje — navadno — prenese le tisti, ki se je vanje uživel že v rani mladosti. Prevzvišeni jubilant se je uživel takoj prvi dan. Na vse zgodaj je vsak dan prišel v oratorij k premišljevanju in drugim molitvam. Na kor sicer ni hodil z menihi, ker se cistercijski brevir v mnogem razločuje od rimskega, pač pa se je vsak dan udeleževal pete konventualne sv. maše, ker zelo ljubi petje, zlasti pristni cerkveni koral. Tako je dan za dnevom vsako jutro prve ure posvetil le molitvi.

Po konventualni sv. maši je vse popoldne delal v sobi določeni za pisarno: reševal akte, sprejemal obiske, sploh vršil posle svoje višje pastirske službe: vse pisarniško delo je opravljal večinoma sam.

Obedoval je ves čas svojega bivanja v Stični z redovniki v skupnem refektoriju. Nikoli ni dovolil, da bi se mu bilo posebej kaj postreglo, ampak zadovoljen je bil s hrano, kakršno je imel zadnji samostanski brat. Umljivo je, da je bilo v tedanjih vojnih razmerah marsikaj pomanjkljivega, toda nadškof je bil z vsem zadovoljen, za vse hvaležen, nikdar nismo opazili niti najmanjše nezadovoljnosti. Naša skrb v začetku, kako bomo dostojno postregli tako odličnemu gostu, je bila popolnoma nepotrebna. Skromnejšega gosta si ne moremo misliti.

Po kosilu imamo redovniki redno eno uro skupne rekreacije, včasih v sobi, včasih na izprehodu. Skupna rekreacija v samostanih je sicer razvedrilo, ki pa se mora pridobiti vsak dan z novo samozatajo, ker je prijetna samo tedaj, če se vsak trudi, da jo na pravi drugimi prijetno. Gospod nadškof se je je udeležil takoj prvi dan in je ni nikdar izpustil. Sedaj lahko povemo, da smo bili prve hipe v zadregi, toda s svojo ljubeznivostjo nas je takoj opogumil. S svojim zanimivim poučnim pripovedovanjem pa nam je rekreacijo tistih let napravil nepozabno. Posebno je ljubil popoldanske izprehode. Pridružil se je kot tovariš vsakemu patru, kakor je ravno slučaj nanesel, prav nič ni izbiral. Na takih izpre-

hodih se je pripetila tudi včasih kakšna dogodbica, značilna za duhovitost in skromnost prevzvišenega jubilanta. Tako ga je nekoč ob takem izprehodu nagovoril neki visok častnik: »Kaj ne, prečastiti, Vi ste župnik tukaj?« »O ne,« odvrne nadškof skromno, »jaz sem tukaj begunec.« V tem trenutku prihiti resnični župnik tiste župnije ter reče: »Gospod polkovnik, čast mi je, predstaviti Vam Njega Ekscelenco kneza in nadškofa goriškega dr. Fr. Sedeja.« Opravičevanje, ki je sledilo, je nadškof prekinil s prijaznim nasmeškom. Zelo rad se je na izprehodu pomudil pri preprostih ljudeh, ki smo jih srečavali, postal je pri otrocih, ki so se igrali. Ti so ga hitro vzljubili in mu hiteli poljubljat prstan.

Po izprehodu oziroma po rekreaciji je nadškof nadaljeval svoje delo. Večerjal je zopet z nami in tudi kratke večerne rekreacije se je redno udeleževal. Tudi pri večernem slavospevu »Salve Regina«, h kateremu se zbere vsa samostanska družina in ki se z njim zaključi dnevno delo, je bil nadškof zopet med menihi.

Tako smo živeli z nadškofom dan za dnevom skoraj 3 leta. Toda ti dnevi, na videz drug drugemu enaki, so bili v resnici zelo različni. Zunanje okoliščine, poročila o razkropljenih ovčicah, različne bridke izkušnje višje pastirske službe v takih izrednih časih so prizadejale nadškofu mnogokrat veliko bridkosti in skrbi. Prenašal jih je s čudovito mirnostjo in vdanostjo. Neumljivo bi nam bilo, kako je mogel med mnogokrat naravnost neznosnimi težavami veder ostati, da ga nismo videli dan za dnevom moliti sv. križev pot in večkrat med dnevom klečati pred tabernakljem. Tako smo spoznali, kdo je Prevzvišenemu Simon, tolažnik in pomočnik v prenašanju težkega križa. V kakšnem duhu je nadškof prenašal svoje izgnanstvo, je nekoč sam označil z besedami: »Bog me je poslal v izgnanstvo v Stično, v milosti polno izgnanstvo, ki bo zame in za moje ovčice vir blagoslova.«

Eno lastnost nadškofovo, ki mu je lajšala dneve izgnanstva, moramo še enkrat poudariti: njegovo izredno skromnost in ponižnost, s katero je z lahkoto premagal veliki razloček med svojo goriško prestolico in preprosto meniško celico. Ta ponižnost in skromnost ga je delala tako domačega in ljubeznivega, da si je navaden samostanski klerik upal

zaprositi nadškofa za pridigo ob novi maši, kar

je nadškof z veseljem izpolnil. Iz povedanega

je sedaj popolnoma umljivo, s kakšnimi

čuvstvi bo tudi naša samostanska

družina obhajala zlato mašo

svojega nekdanjega

visokega gostal

STANKO STANIČ.

ZLATOMAŠNIKA KNEZA IN NADŠKOFA DR. FR. B. SEDEJA SKRB ZA DUHOVSKI NARAŠČAJ.

„*Folium periodicum*« goriške nadškofije je leta 1883., dne 26. aprila, prinesel osmrtnico po rajnem profesorju Štefanu Kocjančiču, ki je umrl dne 9. aprila istega leta. Že v isti številki nam poroča tudi o nasledniku velikega Kocjančiča. Takole pravi na strani 128.: »R. D. Sedej Franciscus, Licentiatus in s. Theologia, catechista apud scholas RR. MM. Ursularum, nominatus est Professor supplens Studii Vet. Foed. in hoc Seminario.«

S tem imenovanjem se je pričel skoraj nepretrgan stik našega jubilarja z odgojo duhovskega naraščaja. Ta stalni stik pa je našemu prevzvišenemu knezu in nadškofu prav od blizu dokazal resničnost svetopisemske tožbe: »messis quidem multa, operarii autem pauci.«

Komaj je Prevzvišeni zasedel stolico sv. Hilarija in Tacijana, že mu je vstala prva skrb: razširjenje deškega semenišča in ustanovitev škofijske gimnazije.

Skrb za lastni duhovski naraščaj v naši deželi je mnogo starejša, nego naša škofija. Že leta 1636. je grof Ivan Kr. Werdenberg ustanovil malo semenišče s tem, da je prepustil očetom jezuitom v Gorici hišo in vrt ob cerkvi sv. Ivana Krstnika, nekoliko njiv in glavnico v znesku 20.000 goldinarjev, zato da bi vzgajali 24 ubogih dijakov za duhovski poklic. Toda ko so razpustili jezuitsko družbo, je ta ustanova leta 1773. ugasnila. Iz nje je vlada ustanovila 24 štipendijev za ubožne dijake.

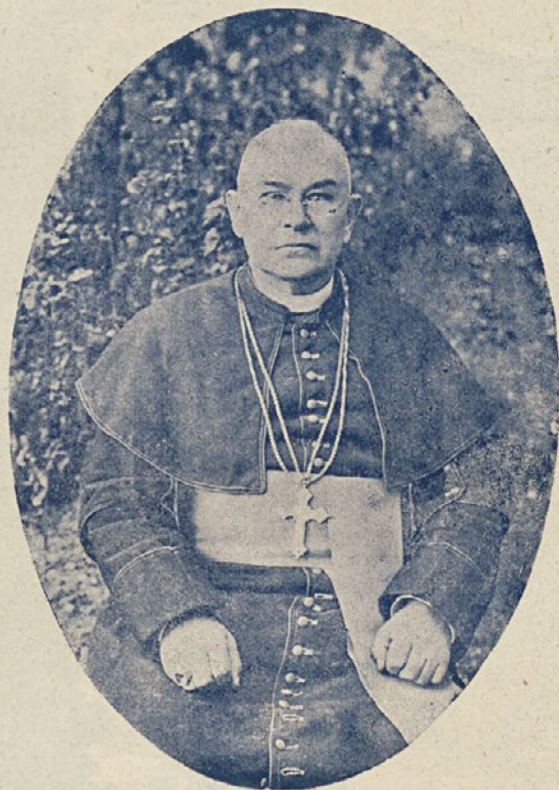
Šele ko je zasedel goriško nadškofijsko stolico Andrej Gollmayr, se je začelo na tem polju novo življenje. Komaj dve leti po svojem nastopu — to je leta 1857. — je poslal svojim duhovnom pastirsko pismo. V tem pismu je potožil, kako malo je v goriški nadškofiji poskrbljeno za vzgojo duhovskega naraščaja. Sklicujoč se na sklepe tridentinskega cerkvenega zbora in na posebno pismo, ki ga je leto prej poslal papež Pij IX. avstrijskim škofom, poziva duhovnike, naj prihitijo na pomoč, da bo mogoče ustanoviti lastno malo ali deško semenišče.

Leta 1858. se je nadškof za darove zahvalil in izposloval od vlade, da so bile one Werdenbergove štipendije stalno dodeljene novemu deškemu semenišču.

Dne 1. novembra leta 1858. je bilo deško semenišče otvorjeno v neki najeti hiši, ki je stala nasproti velikega semenišča. Prvi ravnatelj je bil Andrej Respet. Gojencev je bilo 20. Iz tiste dobe

je živ samo še takratni gojenec o. Otokar Cejan. Leta 1860. pa je nadškof Gollmayr najel Coroninijevo palačo na Cingrafu, ki je bila bolj prostorna in je tudi nudila možnost povečati število gojencev.

Že leta 1869. je nadškof kupil pod gradom (Via del Cristo) neko staro tovarno za sveče in jo skoz in skoz predelal. Malo se

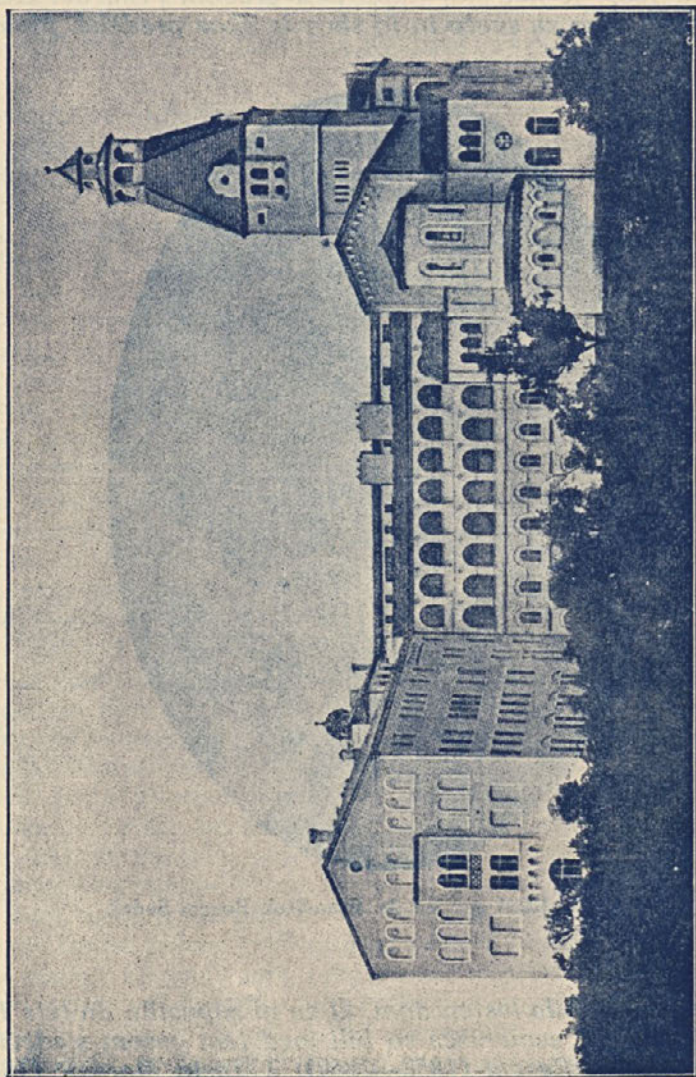

Knez in nadškof goriški dr. Francišek Borgia Sedej.

menišče je tako dobilo lasten dom, ki ga ni zapustilo do leta 1912. Ravnatelji deškega semenišča so bili med tem časom sledeči gospodje: 1. Andrej Respet (1858—1869); 2. Josip Marušič (1869—1891); 3. dr. Anton Mahnič (1891—1895); 4. Franc Castelliz (1895—1909); 5. dr. Josip Srebrnič (1909—1912).

Ta zavod, ki je morda za časa nadškofa Gollmayra zadovoljstvo, ni mogel več ustrezati zahtevam novega časa. Zato si je že kardinal Missia zaželel novih prostorov in nove organizacije za

voda. Takoj po svojem nastopu je mons. Wolf kupil za 243.000 kron posestvo vdove Boeckmann na solnčnem gričku nad cerkvijo sv. Roka. Ta nakup je bilo velikopotezno dejanje rajnega kardinala Missije, toda božja previdnost ga je odpoklicala iz življenja

Pogled na knezonadškofijsko deško sementišče v Gorici

prej nego je mogel svoje načrte udejestviti. Za izvršitev tega velikega dela si je božja previdnost izbrala njegovega drugega naslednika, današnjega jubilarja, kneza in nadškofa Frančiška Borjio Sedeja!

Že leta 1906. je v svojem prvem pastirskem pozdravu takole pisal: »Kar so moji predniki začeli, to bom nadaljeval. Bog daj, da bi mogel kmalu temelj položiti tej učilnici, ki bode naš up, naš ponos, zastava boljše naše prihodnosti. Prosim vas pri Srcu Jezusovem in pri ljubezni do vaših otrok, spominjajte se našega malega semenišča pri raznih prilikah, posebno pri oporokah.«

In res, naš knezonadškof se je težkega dela takoj lotil. Treba je bilo novih načrtov, kajti stari so bili nezadovoljivi. Zadeva se je precej hitro razvijala. Dne 9. julija 1908. je posebna škofijska komisija odobrila načrt arhitekta p. Anzelma Wernerja O. S. B., s pridržkom da se zaenkrat izvede samo dobra polovica velikega načrta. Božja volja je odločila, da je ravno isti mož, ki je bil desna roka kardinala Missije ob nakupu, pomagal tudi nadškofu Sedeju pri zidanju. Bil je vrli mons. Ivan Wolf.

In začelo se je štiriletno vztrajno delo. Na solnčnem gričku so delali arhitekti, inženirji, zidarji, tesarji, mizarji, slikarji, monterji, strojniki, elektrotehniki, v sredi pa Prezvzišeni s p. Anzelmom in mons. Wolfom, kakor krmarji na ladji.

In iz njih dela je vzrastle najlepši, najpraktičnejši in največji moderni zavod tedanje Srednje Evrope!

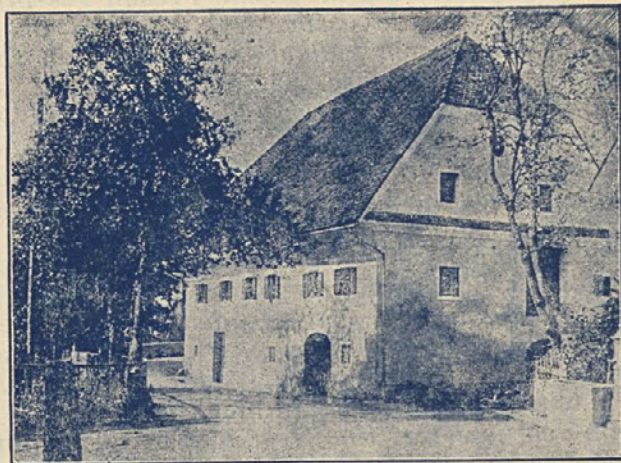
Jeseni leta 1912. so se v njem naselili jezuiti in z njimi prvi gojenci. Zdelo se je, da je največje življensko delo nadškofa Frančiška B. Sedeja dovršeno. In vendar ni bilo tako! Pročelni napis: »... Princeps Archiepiscopus Goritiensis Franciscus Borgia Seminarium hoc colendae inventuti clero populoque adiuvante extruxit ac Sedi sapientiae dedicavit,« je veljal samo za tri borna leta.

Svetovna vojska je to življensko delo Prezvzišenega zopet razdejala. Težki udarec našega sivolasega Nadpastirja ni strl. Komaj je minila vojna vihra, je že vnovič zidal in popravljaval razpadlo stavbo. S pomočjo vojne odškodnine, ki mu jo je nakazala naša visoka vlada, je semenišče zopet toliko popravil, da je zavod lahko v drugič otvoril. Če sploh komu, moramo gotovo biti za to veliko delo pred vsem hvaležni Bogu in njegovemu namestniku na prestolu goriške nadškofije presvet-

lemu zlatomašniku Frančišku B. Sedeju. Postavil si je mo-
gočen spomenik — aere perennius — odprl je v srcu
dežele živ studenec, iz katerega smo črpali in
bodo črpali celi rodovi mladeničev, zore-
čih za duhovski stan. Bog živi zla-
tomašnika in njegovo živ-
ljensko delo — deš-
ko semenišče!

EX ORDINE MELHISEDECH.

Rojstna hiša nadškofa Sedeja.

Iz stare, priproste, katoliške rodovine Sedejev v Cerknem je zrastlo v zadnjih 50. letih šest duhovnikov:

1. Nj. Eks. Francišek B. Sedej, nadškof, rojen 10. X. 1854, posvečen 26. VIII. 1877.
2. Ivan Bevk, nadškofov ujec, rojen 4. X. 1815, umrl 18. V. 1888 kot vikar na Grahovem.
3. Janez Nep. Sedej, nadškofov brat, roj. 8. V. 1866, umrl 11. V. 1924 kot vikar na Grahovem.
4. Nikolaj Sedej, nadškofov nečak, roj. 6. XII. 1880, posvečen 6. VIII. 1904, umrl 27. VI. 1925 kot vikar na Oblokah.
5. Ciril Sedej, nadškofov nečak, roj. 10. IV. 1888, posvečen 10. IV. 1914, kurat v Števerjanu.
6. Franc Močnik, nadškofov nečak, roj. 8. IX. 1886, posvečen 25. VII. 1910, vikar v Avčah.

»Melkizedek pa, salemski kralj, je kruha in vina prinesel; zakaj bil je duhoven Boga najvišjega. In ga je blagoslovil, rekoč: Blagoslovljen bodi, Abram, od Boga najvišjega, ki je ustvaril nebo in zemljo!« (I. Mojz. 14, 18).

JOSIPINA PODGORNIK
RESTAVRACIJA CENTRAL
v GORICI, CORSO VERDI 32
Se priporoča p. t. rojakom. — — —

Andrej Mavrič
Gorica, Gosposka ulica št. 3

Bogata izbira domačega in inozemskega sukna. — Velika izbira kožuhovin. Lastna krojačnica moških in ženskih oblek.

Naša zavarovalnica **L'Union**
se nahaja v Gorici
ulica Barzellini 2.
A. RAVNIK.

Moderna tvrdka
in skladišče cerkvenih predmetov

FRANC LEBAN
GORICA - VIA DUOMO št. 7

Priporoča preč. duhovščini že izdelane cerkvene predmete, kakor: svečnike, svetiljke, kelihe, moštrance, srebrne in kovinaste itd. ••••• Popravljajo se že rabljeni predmeti s pozlačevanjem in posrebovanjem v ognju.

Delo solidno. Cene brez konkurence.

JAKOB ŠULIGOJ
urar in zlatar

GORICA - Via Carducci 19 (Gosposka ulica)

Zaloga najboljših švicarskih ur „UNION“ in „ALPINA“.

NAŠI MOLITVENIKI

Katoliška knjigarna je izdala sledeče molitvenike :

Oče naš. 126 str. Cene od 1·80 do 8 L.

Angelček. Najmanjši slov. molitvenik. 192 str. Od 2·70 do 10 L.

Zdrava Marija. 190 str. Od 4·50 do 40 L.

Kam greš? 200 str. Od 2·70 do 10 L.

Zgodi se tvoja volja. 430 str. Od 6 do 16 L.

Za Jezusom. 256 str. Od 3·50 do 8·50 L.

Reši dušo. Silno velike črke. 396 str. Od 6 do 8·50 L.

Moje molitvice. 32 str. L. 0·50

JOSIP KERŠEVANI

Gorica - Piazza Cavour 9 - - - - Stolni trg 9 desno - Gorica

Zaloga šivalnih strojev, dvokoles, gramafonov, samokresov, pušk ter vseh potrebščin k navedenim predmetom

GLAVNO ZASTOPSTVO DVOKOLES „BIANCHI„

Dr. L. MERMOLJA

zobozdravnik-specijalist
za ustne in zobne bolezni

Gorica, Travnik 5-II — Od 9-12 in 3-5

Brata Abuja - Gorica

ulica sv. Antona 4

Zaloga vipavskih, briskih
- - - in istrskih vin. - - -

JOSIP LIPICER

izdelovatelj
cerkvenih posod, o-
rodja in lestencev

v Gorici

ulica Morelli števil. 17

Posrebuje in pozlačuje v
ognju in prenavlja stare
predmete po kar se da
nizki ceni. Splošno lastni
izdelek.

Andrej Fiegel

Restavracija in gostilna
s prenočiščem.

TRAVNIK

TRAVNIK

Andrej Golja, Gorica

Travnik 22

trgovina hišnih kuhinjskih
potrebščin.

JOSIP CULOT

GORICA - RAŠTEL 2

Trgovina na drobno in na debelo igrač
in devocionalij. - - - Specialitete športnih
oprem in sandalov.

Katoliška tiskarna

Gorica - Vrh Placute 18

Ali vršite zanjo propagando?

GIUSEPPE MASSIG - Gorica - Corso Verdi števil. 18

ZALOGA TRANIN

Bogata izbira volnenega in svilenega blaga, sukna za gospode, perila, volne, žime, ter
Gene zmerne! kurjega in gosjega perja. Cene zmerne!